

company and maximize income in the field. Recommended high-yielding varieties of pome crops (apple trees) together with the allocation schemes of plantations, substantial investments and expenses, labour costs were laid in a matrix of the economic and mathematical problem in a package of Excel applications. The model of the problem involves 89 variables which imposed 121 restrictions. Optimal structure of the varieties of perennial plants for horticultural enterprises in Vinnytsia region was obtained in the result of doing the model. Yerlist-Geneva (49.6%) is recommended among summer varieties of perennial plants, Gala (46.3%) is of autumn varieties, among winter varieties there are Golden Delicious (11.4%), Jonaprince (10.1%), Re-varieties – Revena (9.3%), Relinda (9.3%), Renora (9.3%), Reanda (9.3%). Data of the modeling results indicate the possibility of horticultural enterprises not only increase the yield of fruit, but also reduce the cost price of sold production. Thus, by using recommended price for selling the products by specialists of Podilla's Research Station Horticultural Institute and our offered structure of fruit plantations, the income increases by 1 centner and 1 ha, respectively by 13,0 and 54,4 times while the profitability is 355,9%.

Keywords: types of economic development, horticultural enterprises, economic and mathematical model, selective varieties, income maximization.

УДК 631.164.23

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

І.М. Кіпіоро

Кіровоградський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

Досліджено основні принципи й підходи до оцінки інвестиційних проектів в Україні і світовій практиці. Встановлено, що процес інвестування інноваційних проектів в агропромислому виробництві починається з формування принципів, оцінку, вибір, розробку інвестиційних програм і проектів. Удосконалено методичні підходи до оцінки інноваційних проектів в агропромислому виробництві.

Ключові слова: інновації, інвестиції, проект, аграрне виробництво, методичні підходи, економічний ефект.

Економіка агропромислового комплексу України має ряд конкурентних переваг, але їх реалізація здійснюється в умовах серйозних структурних диспропорцій та неадекватності проведеної політики. Основні переваги полягають в наступному: обширна територія і ємний внутрішній ринок, що забезпечують широку розмаїтість життєдіяльності й потреб населення; дешевизна робочої сили у поєднанні з досить високим рівнем її кваліфікації; розвинутий науково-промисловий потенціал; наявність серйозних технологічних розробок з ряду напрямків сучасних і новітніх технологічних укладів. В зв'язку з цим необхідна переорієнтація політики грошової пропозиції й відсоткової ставки на підтримку прийнятних умов для виробництва, забезпечення його інвестиціями та поповнення оборотних коштів сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах становлення ринкової економіки в Україні невирішеними залишаються безліч теоретичних, методичних і практичних питань управління інвестиційною діяльністю аграрних підприємств. Слід зазначити, що проблемами вибору і оцінки інвестиційних проектів в аграрному секторі займалися багато вітчизняних учених, серед них О. Гальчинський, О. Гудзинський, І. Бланк, О. Дацій, М. Дем'яненко, О. Крисальний, М. Кропивко, М. Малік, П. Саблук, О. Савченко, В. Трегобчук, В. Яценко.

Проблемами та особливостями інвестиційного забезпечення агропромислового комплексу присвячено праці таких провідних вчених, зокрема як А. Гайдучський, С. Кравченко, Г. Лайко, Г. Мостовий, М. Кісіль, О. Олійник, Б. Пасхавер, В. Юрчишин та ін.

Узагальнення наукових досліджень дозволяє зробити висновок про те, що теоретичні і методичні підходи до визначення найбільш ефективних інвестиційних проектів недостатньо розроблені як у науковому, так і в прикладному аспектах.

Постановка завдання. Теоретично обґрунтувати та розробити методичні рекомендації щодо оцінки й вибору інвестиційних проектів в агропромисловому виробництві.

Методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення загальної економічної теорії, об'єктивні економічні закони розвитку аграрного виробництва, наукові розробки вітчизняних вчених з питань інвестиційної політики аграрних підприємств, періодичні видання, законодавчі та нормативні матеріали.

Результати досліджень. При розробці великих міжрегіональних і регіональних інвестиційних проектів в агропромисловому комплексі помилково думати, що головне в бізнесі – визначити вид підприємницької діяльності й мати капітал, а далі сам ринок підкаже, як діяти в тих або інших ситуаціях. Практика показує, що в умовах ринкової економіки без відповідної самооцінки, прогнозування й планування діяльності дуже ризиковано починати будь-яку справу: укладати договори, брати гроші в кредит, закладати майно [6].

Ціна помилки у великих інвестиційних проектах в АПК надзвичайно висока. Тому необхідний ефективний економічний механізм бюджетних і позабюджетних інвестицій, оцінка умов спільного фінансування. Наслідки для приватних інвестицій завжди поєднані як з можливістю збільшення капіталу, так і небезпекою втратити не тільки кошти, вкладені у новий проект, але й особистого майна, що може бути конфісковане за рішенням суду, як погашення зобов'язань перед кредиторами.

Для успішної реалізації в умовах ринкової економіки будь-якої великої програми розвитку АПК з метою ефективного прогнозування і планування діяльності господарюючих суб'єктів необхідна розробка інвестиційного проекту, який покликаний відповісти на питання цільового використання бюджетних і позабюджетних коштів на умовах державного фінансування [2]. Інноваційні та інвестиційні проекти виконуються згідно методичних рекомендацій, які орієнтовані на уніфікацію методів оцінки їх ефективності в умовах переходу економіки України до ринкових відносин. Разом з тим на рівні регіонів напрацьовується досвід у реалізації інвестиційних проектів в АПК.

Згідно з програмою агропромислового розвитку ООН (UNIDO) інвестиційний проект слід розглядати як цикл, що складається з трьох окремих фаз (або етапів інвестиційного проектування) — передінвестиційної, інвестиційної та експлуатаційної (рис.).

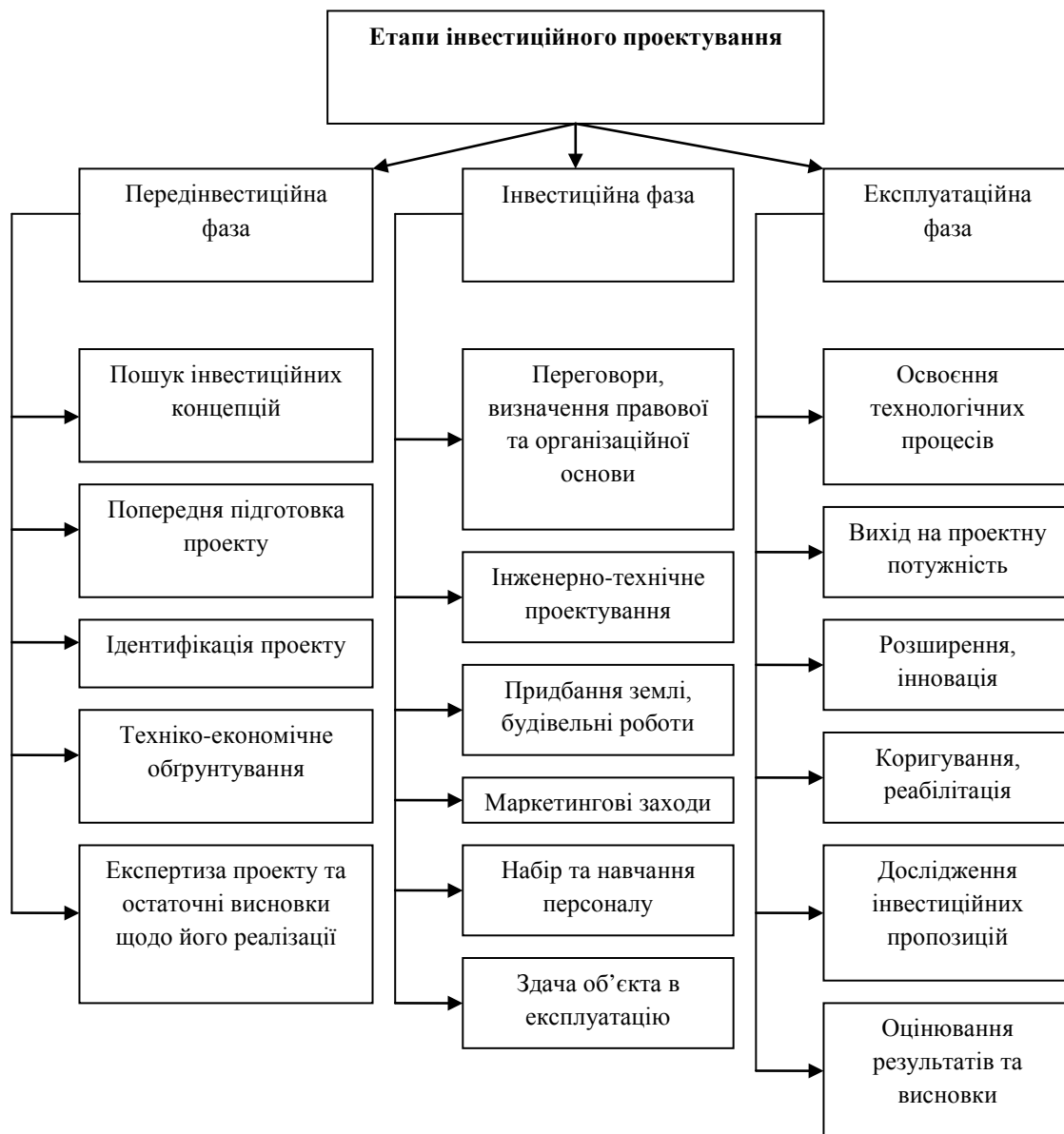

Рис. Етапи інвестиційного проектування

Передінвестиційна фаза, або стадія науково-проектної підготовки проекту (від попередніх досліджень до прийняття остаточного управлінського рішення про доцільність інвестування) складається з: визначення інвестиційних можливостей, аналізу альтернативних варіантів і попереднього вибору проекту — попереднього техніко-економічного обґрунтування, висновку за проектом і рішення про інвестування.

Інвестиційна фаза, або стадія реалізації і впровадження об'єкта реального інвестування (проекування, укладення договорів, підряд, будівництво). Інвестиційна фаза складається з: встановлення правової, фінансової та організаційної основ для здійснення проекту, придбання і передача технологій,

детальне проектне опрацювання і укладання контрактів, придбання у разі необхідності землі, будівельні роботи і монтаж обладнання, передвиробничий маркетинг, набір і навчання персоналу, здача об'єкта інвестування в експлуатацію і запуск.

Експлуатаційна фаза проекту (виробнича стадія освоєння інвестицій та господарської діяльності підприємства). Експлуатаційну фазу необхідно розглядати в довготерміновій і короткотерміновій перспективі. У короткотерміновому плані досліджується можливість виникнення проблем, пов'язаних із застосуванням обраної технології, функціонуванням обладнання або з кваліфікацією персоналу. У довготерміновому плані розглядаються обрана стратегія і сукупні виробничі й маркетингові витрати, а також очікувані грошові надходження від реалізації продукції.

В даний час поживати і стимулювати розвиток економіки можна тільки через залучення й нарощування інвестицій. При цьому нестача інвестиційних ресурсів негативно позначається на темпах структурних змін в економічному комплексі регіону, не дозволяє вчасно обновляти виробничі потужності, що може зіграти негативну роль на етапі очікуваного економічного росту. В кінцевому підсумку різко звужуються можливості вирішення проблем соціальної сфери. Ключовим моментом у методології розробки інноваційних проектів є оволодіння методичними основами їхньої розробки. Практично мова йде про те, що до початку реалізації проекту розрахована оцінка, що представлена в інвестиційному проекті, дозволяє вирішити наступні завдання: оцінити стан реалізації і ефективність інвестиційного проекту в процесі його розробки; обґрунтувати доцільність участі в реалізації інвестиційного проекту зацікавлених підприємств, банків, українських і іноземних інвесторів, державних і регіональних органів державного управління; зрівняти варіанти проекту (особливо ті з них, які розрізняються за організаційно-економічним механізмом реалізації); забезпечити державний, галузевий й інші види експертиз інвестиційних проектів [3].

Сьогодні при розробці інвестиційних проектів в Україні і світовій практиці склалися основні принципи й підходи до оцінки їхньої ефективності, серед яких головними є:

- моделювання потоків продукції, ресурсів і коштів;
- врахування результатів аналізу ринку, фінансового стану підприємства, що претендує на реалізацію проекту, ступеня довіри до керівників проекту, впливу реалізації проекту на навколишнє природне середовище;
- визначення ефекту за допомогою зіставлення майбутніх інтегральних результатів і витрат з орієнтацією на досягнення необхідної норми доходу на капітал або інші показники;
- приведення майбутніх розрізнених в часі видатків і доходів до умов їхньої сумарності за економічною цінністю в початковому періоді;
- розрахунок впливу інфляції, затримок платежів і інших факторів, що впливають на цінність використаних коштів;
- врахування невизначеності й ризиків, пов'язаних зі здійсненням проекту.

В даний час в європейських країнах і в США існує ряд методів оцінки ефективності інвестицій, зокрема такі, які не включають дисконтування,

відносяться ті, які: базуються на розрахунку періоду окупності інвестицій (термін окупності); засновані на визначенні норми прибутку на капітал; засновані на розрахунку різниці між сумою прибутків і інвестиційних витрат на весь час використання інвестиційного проекту, що відомий під назвою Cash-flow або накопичене сальдо грошового потоку; метод порівняльної ефективності приведених витрат на виробництво продукції і вибору капітальних вкладень на основі порівняння маси прибутку (метод порівняння прибутку) [1].

Методи оцінки ефективності інвестицій, що не включають дисконтування, в більшості випадків називають статистичними. Ці методи опираються на проектні, планові і фактичні дані про витрати і результати, що обумовлені реалізацією інвестиційних проектів. При використанні цих методів в окремих випадках застосовують такий статистичний метод, як розрахунок середньорічних даних про витрати і результати (прибуток) за весь термін використання інвестиційного проекту.

У результаті такого методичного прийому не повною мірою враховується тимчасовий аспект вартості грошей, а чинники тісно пов'язані з інфляцією і ризиком. Тому статистичні методи оцінки ефективності інвестицій, які не включають дисконтування, найбільше раціонально застосовувати в тих випадках, коли витрати і результати рівномірно розподілені за роками реалізації інвестиційних проектів і термін окупності охоплює невеликий проміжок часу (до п'яти років) [4].

Завдячуючи своїй простоті, загальнодоступності для розуміння більшістю спеціалістів аграрних підприємств, фірм, організацій і високій швидкості розрахунку ефективності інвестиційних проектів, доступності при отриманні необхідних даних ці методи одержали широке розповсюдження на практиці. Основні їх недоліки: охоплення стислого періоду часу, ігнорування тимчасового аспекту вартості грошей і нерівномірного розподілу грошових потоків на протязі всього терміну функціонування інвестиційних проектів.

Слід зазначити, що ефективність інвестиційного проекту характеризується системою показників, що відображають співвідношення витрат і результатів стосовно до інтересів його учасників. Періодом розрахунку при визначенні показників ефективності в межах розрахункового періоду можуть бути: місяць, квартал або рік. Витрати що здійснюються учасниками, підрозділяються на первісні (капіталоутворюючі інвестиції), поточні і ліквідаційні, які отримуються відповідно на стадіях формування, функціонування й ліквідації. Для вартісної оцінки результатів і витрат можуть використовуватися базисні, світові, прогнозні й розрахункові ціни. Вимір економічної ефективності проекту в базисних цінах проводиться як правило на стадії техніко-економічних досліджень інвестиційних можливостей.

Розрахункові ціни використовуються для обчислення інтегральних показників ефективності, якщо поточні значення витрат і результатів виражаються в прогнозних цінах. Це необхідно для забезпечення порівняння результатів, отриманих при різних рівнях інфляції. Розрахункові ціни отримують шляхом введення дефлюючого множника, що відповідає індексу загальної інфляції. Базисні, прогнозні й розрахункові ціни можуть виражатися в гривнях або сталій валюті (долари США, євро і ін.) [5]. При розробці й порівняльній оцінці декількох

варіантів інвестиційного проекту враховується вплив зміни обсягів продажів на ринкову ціну продукції й ціну продукції й ціну ресурсів, що споживаються.

Висновки. Проведене дослідження показало, що інвестиційні проекти виконуються з орієнтацією на уніфікацію методів оцінки їх ефективності, але при цьому розглядається лише комерційна ефективність. Встановлено, що процесу оцінки ефективності інвестиційних проектів характерні такі недоліки: існуючі методичні рекомендації орієнтуються в основному на теорію абсолютної ефективності інвестицій, хоча такий підхід знаходить вираження у визначенні ефекту як різниці між доходами і витратами від реалізації найбільш ефективного варіанту, розкриваючи тим самим порівняння різних варіантів проектів. В подальшому все це слід враховувати при удосконаленні методичних підходів до оцінки інвестиційних проектів в агропромисловому виробництві з використанням комплексу методів: моделювання потоків продукції, ресурсів і коштів; вивчення фінансового стану підприємства, що реалізує проект; розрахунок впливу інфляції і ризиків; визначення впливу реалізації проекту на природне середовище; забезпечення балансу майбутніх видатків і доходів. Запропоновані методи адаптовані до умов ринкової економіки, а тому дадуть змогу вибрати для реалізації ефективніший інвестиційний проект щодо розширення, оновлення, реконструкції, модернізації, технічного переоснащення агропромислових підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. — К.: Эльга – Н.: Ника-Центр, 2002. — 232 с.
2. Гудзинский О.Д. Инновационный менеджмент стратегического развития предприятий / О.Д. Гудзинский, Н.М. Сіренко // Развитие аграрной экономической науки в Украине та її завдання в умовах освоєння ринкової системи господарювання: матеріали Восьмих річних зборів Всеукр. конгр. вчен. економістів-аграрників (Київ, 20-21 червня 2012 р.) / Ред. коллег. П.Т. Саблук та ін. — К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. — С. 176 – 178.
3. Дацій О.І. Развитие инновационной деятельности в агропромисловому виробництві України / Дацій О.І. — К.: ННЦІАЕ, 2004. — 428 с.
4. Кісіль М.І. Інвестиційна та інноваційна складові доктрини аграрної політики України / М.І. Кісіль // Економіка АПК. — 2003. — №7. С.82-87.
5. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П.Т. Саблук // Економіка АПК. 2011. — №9. — С. 8-12.

Одержано 15.11.2013 р.

Аннотація

Кипиоро И.М.

Методические подходы оценки инвестиционных проектов сельскохозяйственных предприятий

Исследованы основные принципы и подходы к оценке инвестиционных проектов в Украине и мировой практике. Установлено, что процесс инвестирования инновационных проектов в агропромышленном производстве начинается с формирования инвестиционного

замысла и включает формирование принципов, оценку, выбор, разработку инвестиционных программ и проектов. Отмечено, что выбор оптимального проекта происходит через призму четкого позиционирования элементов стратегии по определенным участникам инновационного процесса. Усовершенствованы методические подходы к оценке инновационных проектов в агропромышленном производстве.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, проект, аграрное производство, методические подходы, экономический эффект.

Annotatin

Kipioro I.M.

Methodological approaches of investment projects evaluation of agricultural enterprises

The basic principles and approaches to the evaluation of investment projects in Ukraine and in the world practice are studied. It is set that such failings are characteristic of the process of estimation of efficiency of investment projects: existent methodical recommendations are oriented mainly on the theory of absolute efficiency of investments, although such approach is found by expression in determination of effect as to the difference between profits and charges from realization of the most effective variant, exposing comparison of different variants of projects. It is necessary to take into account the improvement of the estimation of innovative projects in agroindustrial production with the use of complex of methods: design of streams of products, resources and facilities; study of the financial state of enterprise which will realize a project; calculation of influence of inflation and risks; determination of influence of realization of project on natural environment; providing of balance of future charges and profits. The offered methods are adapted to the terms of market economy, and that is why will enable to choose for realization more effective innovative project in relation to expansion, update, reconstruction, modernization, technical retooling of agroindustrial enterprises.

Keywords: innovation, investment, project, agricultural production, methodological approaches, the economic effect.

УДК 620.952:338.439.02(477)

ВИРОБНИЦТВО БІОПАЛИВА ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА КРАЇНИ

Р. П. Мудрак, доктор економічних наук

Уманський національний університет садівництва

В статті досліджується ймовірний вплив виробництва біопалива на продовольчу безпеку країни. Вказується на існування тісного зв'язку між енергетичною та продовольчою безпекою. Вивчається можливість виробництва біопалива із продовольчої сировини. Обґрунтовується необхідність переходу до виробництва біопалив другого покоління із лігніноцелюлозних біомас.

Ключові слова: продовольча безпека, енергетична безпека, нафта, біопаливо, продовольча сировина, лігніноцелюлозна сировина.

Чинником, якій несе потенціал суттєвого зростання цін на продукти харчування, є збільшення обсягів виробництва біопалива із сільськогосподарської продовольчої сировини.

На фоні загострення світової продовольчої проблеми, часткове вирішення